

KÜLFÖLDI TANÍTÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán.)

1. A természettudományok a német középiskolák új tantervében. A természettudományok anyagának kiválasztásában, elrendezésében, a módszeres utasításokban több újítást találunk, melyeknek nagyobb része a III. Német-birodalom politikai világszemléletét szolgálja. Feltűnik különösen az órák elosztása, ami teljesen elűt a magyar gimnázium óraelosztásától. Így a természetrajz minden osztályban szerepel heti 2 órában, a fizika pedig a IV. osztálytól a VIII-ig minden osztályban, a kémia is 3 osztályban szerepel.

a) *Biológia.* Ugy az Oberschule, mint a gimnázium minden osztályában heti 2, összesen heti 16 óra. A tanterv szerint a tanítás célja, az élő természet és az abban működő erőket megismertetni az ifjúsággal. Az Utasítás szerint nem sok összefüggéstelen ismeretre kell törekedni, hanem a lényeg, az élet törvényeit kell kiemelni. A tanítás végo célja a fajelmélet ismertetése.

Az Utasítás meghagyja, hogy a növény, állat és ember életét tárgyalni kell úgy is, mint egyedét, de az egyedeket nem szabad életterüktől elválasztva szemléltetni. Figyelembe kell venni, hogy minden élő lény a föld kineiseivel közösséget alkot, amely közösségben egymásra kölcsönösen kedvezően, vagy hátrányosan hathatnak. Az olyan tárgyalás, amely valamely élő lényt, vagy valamely élő lény egy szervét, annak életműködését a többi-től elszigetelten akarná ismertetni, nem érheti el kitűzött feladatát.

A természet törvényeinek ismertetésével hatásos élményhez csak akkor jut a tanuló, ha eközben megfigyelő és cselekvő vágya kielégülést nyert. Az Utasítás ismételtten hangsúlyoztatja, hogy a tanítás minden fokán érvényesülni kell a tanuló öntevékenységének és így a tanulói gyakorlatok, kísérletek, megfigyelések nélkülözhetetlenek. A tanítást mindig azokhoz a tapasztalatokhoz kell kapcsolni, melyeket a tanuló a természet közvetlen megfigyelésével szerzett. Ilyen megfigyelések szerzésére a tanításnak alkalmat kell adni. Ezért a tanmenetbe gondosan be kell illeszteni a kirándulásokat. Hosszabb időre terjedő megfigyelési feladatok nem tűrik az olyan beosztást, mely télen csak állattant, ősszel és tavasszal csak növénytant tanít.

Az Utasítás felsorolja azokat a szempontokat, melyeket a leánynevelésnek kell figyelembe venni. Ezeknél a tárgyaknál különösen a leányok jövő hivatását, főként az anya- és háziasszony nevelését kell tekinteni.

Az anyagelosztás a nyolc osztályban a következő:

I. A szülőföld egyszerű virágos növényeinek leírása, életműködésük és környezetükkel való összefüggésük. — Az emberi test felépítése, életfolyamatai, egészségének fenntartása, testének edzése. — Tipikus házi emlősök megfigyeltetése. — A földműves és kertész munkája. — Átöröklési esetek megfigyeltetése.

II. A szülőföld fontosabb fái. — A növények szaporodása. — A szülőföld emlőssállatai, madarai és kétéltűjei. — A földműves, kertész és erdész munkája. — Védőtörvények. — Átöröklési törvények további megfigyeltetése. — Megfigyeltetési feladatok a szemlélt életközösségekben.

III. A tó, a mező, a gabonaföld, a fenyőerdő életközösségében élő virágos növények. — A gabonaneműek termesztése. — A virágos növények ter-

mészetes rendszere. — A halak, haltenyésztés. — A gerinces állatok és az ember összehasonlító összefoglalása. — A legfontosabb rovarok. Méh- és se-lyemhernyótenyésztés. — Ártalmas rovarok és azok pusztítása. — A földmű-ves, kertész, erdész, halász munkája. Védőtörvények.

IV. Az erdő, a tó, a tenger, a láp életközössége. — A sejt, mint élő-lény és mint a szervek építőanyaga. — A baktériumok fontossága a termé-szetben és az emberre nézve. — Paraziták. — Növényi betegségek. — A nö-vények fölépítése és életműködése. — A növényrendszer áttekintése. — A megtermékenyítés a növényeknél és állatoknál. — Az állatok természetes rendszerének áttekintése.

V. Az emberi fajok keletkezése, az öröklékonyiség, az ember, mint bioló-giai egyed, az ember, mint népének tagja. Fajapolás. Az ember helyzete a természetben. — Az átöröklési megfigyelések alkalmazása. — Az ember egész-ségtana.

VI. és VII. Az egyes sejttől a sejttálig. — A biológiai folyamatok és törvényszerűségek az egyes élőlények életében, környezetükhöz való vi-szonyában; különös tekintettel az emberre. — A szaporodás és átöröklés. — A függések alaposabb megfigyelése az életközösségben. (Ez a megfigyelés a VI. osztályban kezdődik és folytatódik a VII. osztályban.)

VIII. Származástan és törzsfajlás. — Az emberi fajok keletkezése. — Népesedési politika és fajgondozás.

b) *Kémia.* Az Oberschule természettudományi csoportján az V., VII. és VIII. osztályban 2–2, a VI. osztályban 1, összesen heti 7 óra. A gimnázium-ban és az Oberschule nyelvi csoportján az V. osztályban 2, a VI–VIII. osztályban 1–1, összesen heti 5 óra.

A kitűzött cél szerint a tanuló ismerje meg a kémiai kutatás felada-tait, módszereit és eredményeit. Lássa meg a tanuló azt az utat, amelyen át az emberi szellemnek sikerült behatolni az anyagátalakulás bonyolult fo-lyamatába. Különösen ki kell emelni a tárgy gyakorlati fontosságát. A tanulóknak meg kell ismerni, hogyan állít elő a német tudomány hazai anyag-ból nélkülözhetetlen nyers anyagokat, hogy mennyire függ a kémiai techni-kától a német nép jóléte.

Az Utasítás erősen hangsúlyozza a tanulók öntevékenységet, a tanulói gyakorlatok és kísérletek fontosságát. Kívánja, hogy a tanulókat minél gyakrabban vigyék el kémiai ipartelepekre. Az anyag fiúknál és leányok-nál ugyanaz, de míg a fiúknál inkább a technológiai rész a fontos, addig a leányoknál azokat a részeket kell kiemelni, amelyeket a jövő gazda-asszonya a háztartásban alkalmazhat.

Az előírt anyag kivonatosa a következő:

V. osztály. A levegő, víz, maró natron, konyhasó, kén és vegyületei, foszfor és vegyületei, szén és vegyületei, világítógáz, folyékony égő anya-gok, nitrogén, ammoniák, salétromsav. — A biológiára való tekintettel a cukor, a keményítő, a sejtanyag, az erjedés, az ecetsav, a zsiradék, a fe-hérje. — Vaskohászat. — Üveg. — Légvédelem. — Kémiai alaptörvények.

VI. osztály. Oxigén, hidrogén, vegyületi törvények, molekula és atom-elmélet. — Kénvegyületek, savak, bázisok, sók. — Vegyiérték. — Halogénve-gyületek. — Elektrolízis. — Német sótelepek.

VII. osztály. Foszforvegyületek. — Nitrogénvegyületek. — Kvarc és a szilikátok. — Vegyi törvények. — Könnyű és nehéz fémek.

VIII. osztály. Szerves kémia.

A gimnáziumban és az Oberschule nyelvi csoportjában az anyagelosztás ugyanez, megfelelő anyagcsökkentéssel.

c) *Fizika.* Az alsó tagozatban (IV. és V. osztály) minden iskolafajban 2+1 óra. A felső tagozatban az Oberschule természettudományi csoportján 2—2, összesen tehát heti 9 óra. A gimnáziumban és az Oberschule nyelvi csoportján a VI. osztályban 2, a VII. és VIII. osztályban 1—1, összesen heti 7 óra.

A fiúk Oberschuléjában a felső tagozaton (VI—VIII. osztály) heti 3—3 óra munkaközösség, amiben azok vesznek részt, akik a természettudományi és matematikai gondolkodásról tekintetében különös tehetségeket mutatnak. Ezen munkaközösségek keretében a tanulót öntevékenységgel be kell vezetni a tudományos kutató munkába és már itt nagyobb gyakorlati feladatok megoldása elé kell őket állítani. Az Utasítás részletesen tárgyalja a munkaközösség elé tűzött feladatokat.

A kitűzött cél általában teljesen gyakorlati és az Utasítás nemzeti fontosságú feladatnak mondja, hogy az iskolai tehetséges kutatókat és technikusokat képezzen ki. Emellett azonban megkívánja azt is, hogy a tanítás a tanuló értelmét fejlessze, a megfigyelésben gyakorolja, megtanítása mérésre, helyes következtetésre, természeti törvényeknek matematikai pontossággal való meghatározásra. Első sorban meg kell ismernie az utakat, amelyek természettudományi megismeréshez vezetnek.

Pedagógiai szempontból vizsgálva a tantervet, első pillanatra szembeötlő a sok egyórás beosztás, ami német pedagógiai körökben is meggondolásra ad okot. E határozottan kísérleti tárgynál nem sok eredményt remélnék az ilyen óraterv alapján. A tanterv is számol ezzel a nehézséggel, azért csak a legminimálisabb anyagot sorolja fel, sokszor hézagokat is hagy. Az utasítás szerint ezeket a tanár betöltheti, ha telik az idejéből, de idő híján kitöltetlen is hagyhatja.

Nem könnyű feladat a nehézségek mellett kiválasztani a feladatnak megfelelő anyagot. A tantev új utakat követ. Szakít a fizikának két fokon való tanításával, habár ennek helyes voltát az Utasítás is kiemeli. Az adott óraszámok mellett azonban ez lehetetlen volt. Az alsó tagozatban a IV. és V. osztályban mindössze heti 3 óra jut a fizikára, ami kevés az egész fizika gondos tanítására. Ha a VI. osztályt is hozzávennénk, akkor kevés idő maradna a felső fokon való tanításra. Így tehát a fizika anyagát elosztották 5 évre. Ez azonban egy másik újítást tett szükségessé. A tanterv szakított a fizikai anyagnak szokásos beosztásával. A fizika minden fejezetében vannak részletek, amelyeket a IV. és V. osztályos tanulók még nem érthetnek meg. Ugy kellett tehát az anyagot elosztani, hogy osztályról-osztályra haladva a könnyebben érthető részletekről haladjanak a nehezebbekre. Az egész fizikai anyagot három részre osztották. Az első két évben, a IV. és V. osztályban a tanuló megtanulja az öt környező világ fizikai jelenségeinek ismertető jegyeit, az összehasonlítás és mérés módjait. A második csoportban, a VI. osztályban megtanulja, miként használja fel az ember fizikai ismeretét.

reteit, hogy a természeti erőket a maga céljaira értékesítse. Erő, mozgás, energia és ezek technikai alkalmazása. Vége a harmadik csoportban, a két felső osztályban, a fizikai jelenségek tudományos összefüggésébe, valamint a kutatás módszereibe és eredményeibe nyer a tanuló betekintést.

A gimnáziumban ugyanaz az anyag, mint a fiúk Oberschuléjában.

A leányok Oberschuléjában a felső tagozatában a háztartás kérdéseit kell tárgyalni. Így a VI. osztályban a háztartásban alkalmazott gépek és mérlegek, a háztartás energiagazdasága, meleg és hideg a háztartásban, főzés, fűtés, hűtés. A VII. osztályban az elektromos tűzhely, az elektromosság a háztartásban, motorok a háztartásban, gyenge áram a háztartásban.

(Erziehung und Unterricht in der Höheren Schule.)

2. Esztország iskolaügye. Esztország most ünnepli az önálló eszt iskola 20-ik születésnapját. Bevezették a tankötelezettséget, amely a 7-ik vagy 8-ik életévvel kezdődik és tart addig, amíg a gyermek az elemi iskola hat osztályát el nem végezte, de legkésőbb a betöltött 14 éves korig. A tanköteles gyermekeknek átlag 1,5%-a marad iskoláztatás nélkül, aminek oka, hogy a kis ország még nem rendelkezik elég iskolaépülettel. Az oroszoktól elsza-
kadva, nagyon kevés iskolát örökölték, teljesen újra kellett berendezkedniök. Az elmúlt 20 év alatt 407 új iskolaépületet emeltek, még hiányzik 567, amit 15 év alatt akarnak pótolni.

1937-ben volt az országban 1224 elemi iskola, és pedig 1105 falusi és 119 városi. A tanítók kiképzése 1930-ig 6 évfolyamú tanítóképzőkben történt, akkor áttértek a két éves tanítóképző akadémiára, de ez a kiképzési idő rövidnek bizonyult, és áttértek a négy éves tanítóképzőre, amely a hat osztályú középiskolára épül. A városi tanítónak 10–15%-kal nagyobb a fizetése, mint a falusié, ami érthető elégedetlenségre ad okot. A kérdés azért is fontos, mert a tanítók 70%-a falun működik. Ezenkívül a falusi tanító jobban megvan terhelve, mint a városi. Kötelező heti óraszám 30, míg a városié 28, foglalkoznia kell a fiatalság szervezeteivel, el kell látnia minden iskolán kívüli kultúr munkát, énekkar vezetését, színelőadások rendezését, könyvtár kezelését, köteles továbbképző tanfolyamokat tartani, szóval mindenütt számítnak a falusi tanítók közreműködésére. Ez gyakran elviselhetetlen, túlterhelésre vezet, annál inkább, mert ezek a munkák mind iskolán kívüli időre jutnak. A tanítók egyesülete ezen igazságtalanságok megszüntetését kívánja. Kívánja, hogy a tanítói fizetést falun és városban tegyék egyenlővé és hogy minden iskolán kívüli munkát számítsanak be a heti óraszámába. A vasárnapot teljesen szabadnak kívánják.

A közoktatási minisztérium a tankönyvek egységesítését tervezte, de ez ellen is állást foglalt a tanítóegyesület, mert ez monopolizálná a tankönyv írást, megakadályozná a fejlődést a tankönyvirodalom terén, a tanítást pedig merev keretbe szorítaná. Ugyanczen érvekkel indokolva az eszt pedagógusok szövetsége is állást foglalt az egységesítési tervvel szemben.

A középiskola hatosztályú és a hatosztályos elemi iskola fölé épül. A középiskola alsó két osztálya, az alsó tagozat egységes és így az eszt fiatal-
ság 8 évig egységes oktatásban részesül. A középiskola felső tagozata lehet klasszikus gimnázium latin és görög nyelvvel, de lehet műszaki, mezőgaz-

dasági, kultúrtechnikai irányú. Az első kötelező élő idegen nyelv a német nyelv, ezenkívül még kötelező a francia és az angol. Nem kötelező idegen nyelvként tanítják még a finnt és az orosz.

(Internationale Zeitschrift für Erziehung.)

3. A francia gimnáziumok túlsúlyossága. A francia középiskolák főfelügyelője a középiskolákról kiadott múlt tanévi jelentésében, tárgyalja azt a veszélyt, ami abból keletkezhetik, hogy a francia tanulóiifjúság nem oszlik szét arányosan a középiskolák különféle ágazataiban, hanem túlnyomó nagy része a latin ágazat felé tolong. A főfelügyelő megállapítja, hogy ez a jelenség a művelt államok mindegyikében mutatkozik és mindenütt rendszabályok után kutatnak, hogy az iskolarendszert a szociális viszonyokhoz alkalmazzák, az ifjúság tömegét a gimnáziumoktól eltereljék és ezzel a szellemi munkanélküliek számát csökkentsék. A francia jelentés kimutatja, hogy az 1930 óta a gimnáziumok tanulói évről-évre emelkedik, az eltelt 7 év alatt az emelkedés 63%, ugyanekkor az Ecole primaire supérieure (megfelel a mi tervezett 8 osztályú polgári iskolánknak), valamint a szakiskolák tanulóiinak száma fogy. Ennek a jelenségnek az okát a főfelügyelő nemcsak abban látja, hogy a latin iskolának nagyobb a tekintélye és lényegesen több jogositást nyújt mint a főbbi középfokú iskola, hanem első sorban abban is, hogy a latin iskolák kevés ellenállást fejtenek ki a fölvételeknél, nagyon enyhén kezelik az előírt fölvételi vizsgát.

A középiskolákban előírt fölvételi vizsgálatot a folyó tanév elején sikerrel kiállott tanulók 76%-a (Párizsban 82%-a) a középiskolák latin tagozatába törekedett. Ennek a sokféle veszélyt magában rejlő jelenségnek legszembetűnőbb eredménye, hogy a sok nem oda való tanuló leszorítja a latin iskolák színvonalát. Az egész iskolarendszer hibás annyiban, hogy az egyes iskolafajok egymástól annyira elszigeteltek, hogy az egyik tagozatból a másikba való átlépés szinte lehetetlen. Nagyok az eltérések úgy a tananyagban, mint a tanítás módszerében. Az a 8–10 éves gyermek, aki valamelyik irányban elindult, azt 6–7 évig követnie kell, akár megfelel neki, akár nem.

Ezt a túlsúlyosságot új osztályok nyitásával, új tanári állások szervezésével kívánják megszüntetni. Ezt azonban megengedett határon túl nem lehet folytatni, de egyébként sem orvosolja magát a bajt. Sok helyen megpróbálták a fölvételi vizsgát szigorítani, ami sok tanulót kiszorít a latin tagozatból. A folyó tanév elején 6000 jelentkezőt nem vettek fel, részben azzal az indokolással, hogy a jelentkezéssel késtek el, részben pedig elbuktatták őket a fölvételi vizsgán. Kérdés azonban lehet-e helyeselni a kiválasztásnak ezt a brutális módját.

A főfelügyelő két utat lát a veszély elhárítására. Az egyik, hogy a középiskola első osztálya próbaosztály legyen, ahol a tanárok egyénenként való alapos megfigyelés útján, ajánlják a tanuló szüleinek a középfokú iskolák különféle irányai közül a legmegfelelőbbet. A másik út, ha az összes középiskolákat egységesítik.

(Monatschrift für Höhere Schulen.)

4. Tanulók túlterhelése. Franciaországban valamint Belgiumban is megállapították az iskolaorvosok, hogy a tanulók között feltűnően sok a makacs fejfájás, étvágytalanság és álmatlanság, gyenge emlékező tehetség, gondolatszegénység. Az orvosok ezeket a tanulók szellemi túlterhelésének tulajdonítják. A francia közoktatásügyi miniszter ennek ellensúlyozására most kísérletképpen egyes kerületekben fölemelte a tornaórák számát heti 3 órára. A szellemi munka ellensúlyozására történt az a másik intézkedés is, hogy a tanuló hetenként egy délután szabad választása szerint foglalkozhatik zenével, rajzzal, műhelymunkával, múzeumok vagy gyárak látogatásával. Tanári felügyeletről az iskola gondoskodik.

Belgiumban ugyanilyen tapasztalatok hatása alatt, klímátikus helyen felállított középiskolákat terveznek, ahova az ilyen tanulókat küldenék. Itt egészséges környezetben, megfelelő orvosi felügyelet mellett folytatnák tanulmányaikat mindaddig, amíg a beteges jelenségek meg nem szűnnének. Tervezik az elméleti oktatás csökkentését, az üres órákra sportot, kirándulásokat tennének. Ettől remélik, hogy a testileg leromlott tanulókat a túlterhelés következményeitől megszabadítják.

(Internationale Zeitschrift für Erziehung.)

5. Reformtörekvések Görögországban. Mint annyi sok más országban is, Görögországban is foglalkoznak az iskola megreformálásával.

a) Az eddigi négyosztályú elemi iskolát hat osztályra emelik.

b) Az eddig hatosztályú középiskolát nyolcosztályúvá teszik és az elemi iskola negyedik osztálya fölé teszik. Feladata kimondottan az egyetemi és főiskolai tanulmányokra való előkészítés. A középiskola 3 felső osztálya, a felső tagozat három irányú: gimnáziumi, természettudományi és kereskedelmi.

c) A polgári középosztály számára négyosztályú polgári iskolát terveznek, amely az elemi iskola hatodik osztálya fölé épül. Főképpen gyakorlati irányú kiképzést nyújt.

d) A leányok oktatását szigorúan elválasztják a fiúkétól és főképpen a jövő anya- és háziasszonynevelés lesz a leánypolgári iskolák feladata.

(Internationale Zeitschrift für Erziehung.)

6. Milyen legyen egy középiskola? Erre a kérdésre felel a német birodalmi nevelésügyi miniszter legutóbbi rendelete, amelyben meghatározza azokat a helyiségeket, amelyekről minden újjonnan-épülő középiskolai épületben gondoskodni kell. A rendelet szerint a rendes tantermeken, rajztermen, irodákon és tanácstermen kívül, minden új fiúközépiskolában egy nagy zeneteremnek, két kézimunkateremnek, egy szülői fogadónak, egy díszteremnek színpaddal és egy tejkiosztóhelyiségnek kell lenni. A leányok Oberschuléjában ezeken kívül a háztartástan tanításához konyha, étterem, pincéhelyiség a készlet elraktározására, egy helyiség a házimunkák végzésére (mosogató, vasaló, lakószoba, mosókonyha), egy helyiség beteg- és csecsemőápolásra. A leányok részére mosdó és öltöző helyiség, ugyanez a tanárnők részére. Végül egy helyiség a főnöknő részére.

(Die Deutsche Schule.)

7. **Pályaválasztó Tanács.** A francia kormány most kiadott rendeletében minden departemenetben kötelezővé tette pályaválasztási tanács megalkotását. Az egyes tanácsok egymásközi, valamint az iskolákkal és munkahelyekkel való kapcsolatáról állami szervezetek gondoskodnak. A tanács sem a szülő, sem a munkaadót nem akarja szabad elhatározásában befolyásolni, csak tanácsadó szerv, de ezt igénybe venni mindenki köteles. Három év. elmúltával, 17 éven aluli fiatalok, sem az iparban, sem a kereskedelemben alkalmazni nem lehet, ha nem tudja igazolni, hogy a tanácsadót igénybe vette. Az igazolványt a tanács titkársága díjmentesen adja ki. Az igazolványnak tartalmaznia kell azokat a foglalkozásokat, amelyekre a tanács a fiatalokot nem tartja alkalmasnak.

Ugyanez a rendelet intézkedik a tanoncok továbbképzéséről is. Erre évenként legalább 150 órát kell fordítani. A tanfolyamokat a 14–17 éves munkanélkülieknek is látogatni kell. A rendelet a vállalatokat kötelezi, hogy a 17 éven fölüli munkások és alkalmazottak számához arányítva, 14–17 éves tanoncokat is alkalmazniok kell.

(*Internationale Zeitschrift*).

8. A Nemzetközi Nevelésügyi Hivatal (Bureau International d'Education)

értekezlete. A hivatal VII. évi értekezletét Genfben tartotta. Az értekezleten 43 tagállam képviseltette magát. Képviselve volt a Népszövetség, a Nemzetközi Munkahivatal és a párizsi Szellemi Együttműködés Nemzetközi Intézete is. Magyarországot Dr. Kerékgyártó Árpád képviselte, akit az értekezlet egyik alelnökének választották meg. Mint ezen értekezleteken általában, most is az volt az értekezlet célja, hogy a résztvevő államok kölcsönösen tájékoztassák egymást országuk nevelésügyének fejlődéséről.

Az ezidei értekezlet tárgysorozatán a következő kérdések szerepeltek: 1. Az egyes államok közoktatásügyi minisztereinek jelentése a közoktatás állapotáról az 1937/38 tanévben. 2. A néptanítók fizetési viszonyai az egyes államokban. 3. A klasszikus idegen nyelvek tanítása. 4. A tankönyvek tartalma, használata és kiválasztása az egyes államokban.

Az összes képviselt államok közoktatásügyi miniszterei elküldték jelentéseiket közoktatásügyük múlt tanévi állapotáról. Ezek tárgyalása képezte az értekezlet legfontosabb tárgyát, a jelentések körül beható, élénk és igen gyümölcsöző megbeszélés folyt.

A klasszikus idegen nyelvek oktatásáról a tagok igen gondosan szerkesztett nyomtatott jelentést kaptak, amelyhez az anyagot a 43 állam jelentése nyújtotta. A néptanítók fizetéséről szóló anyagot is vaskos kötetben kapták meg az értekezlet résztvevői. Sok állam jelentése van ebben a kötetben feldolgozva. A különféle államokban a legnagyobb eltérések mutatkoznak. Egy harmadik kötet tárgyalja az egységes államok tankönyvvizonyait.

Ezzel egyidőben adta ki a hivatal évkönyvét is. Ez 57 állam részletes jelentését tartalmazza. A jelentések főként az 1936/37 tanévben megindult tanügyi mozgalmakról számoltak be. Az értekezleten aztán kitűnt, hogy alig van állam, ahol ne foglalkoznának az iskolarendszer átalakításának kérdésével. Ezek a reformtörekvések a legtöbb államban politikai viszonyokkal van kapcsolatban, a változott politikai rendszerhez idomítják az iskolarend-

szert. Általában a szellemi képzés rovására emelik a testnevelésre szánt időt. A legtöbb államban rendszeresítették a katonai szolgálatot megelőző katonás nevelést.

(Internationale Zeitschrift)

9. A jugoszláviai magyarság iskolái. A jugoszláv állam megalakulásának 20-ik évfordulója alkalmából a belgrádi „Vreme“ című lap, hosszabb kimutatásban ismerteti a jugoszlávia közoktatásügy 20 év előtti és jelenlegi helyzetét. Büszkén mutat rá arra, hogy Jugoszlávia területén 1918 óta az elemi, polgári, tanítóképzői és középiskolai épületek száma 5869-ről 10,349-re, a tanerők száma 13,3333-ről 40,268-ra, a tanulók száma 722,475-ről 1,641.820-ra emelkedett.

Az elemi iskolába a folyó tanévre beiratkozott 1,431.523 tanuló. Ezek között 42,785 a magyar. Ez a hivatalos statisztika által kimutatott létszám, az iskolai beiratkozásoknál a kisebbségi gyermekekkel szemben kiméretlenül alkalmazott névelézménységnek az eredménye. Névelézménység nélkül és szabad iskolaválasztás mellett a magyar elemi iskolai tanulók száma jóval nagyobb lenne. Hogy az állami elemi iskolák keretében mennyi a magyar párhuzamos osztályok száma és hogy ezen osztályok legnagyobb részében a tantárgyak túlnyomó részét szerbül tanítják, arról a kimutatás hallgat. Arról sincs szó a kimutatásban, hogy a magyar tanulóknak csak kisebb része járhat az ú. n. magyar tagozatok osztályaiba. De arról is hallgat a kimutatás, hogy a volt Horvát–Szlavon területen élő 90.000 főnyi magyarságnak egyetlen egy magyar tannyelvű tagozata sőt osztálya sincsen.

Jellemző egyébként a következő adat: Jugoszlávia nem szláv kisebbsége a lakosság 17.4%-a, ellenben a kisebbségi elemi iskolák tanulóinak a száma, az összes elemi iskola tanulóinak csak 9.4%-a. Ilyen alapon meg lehet állapítani, hogy a hivatalos statisztika kb. 124,000 kisebbségi tanulót tüntet el.

Polgári iskola van 226; ezek közül csak egyetlenegy kisebbségi, az újverbázi német leány- és fiú magán polgári iskola. Magyar tannyelvű polgári iskola tehát egyetlen egy sincsen. A 2309 polgári iskolai tanár közül 27 magyar, a számarányhoz mérten a magyar kisebbséget 77 polgári iskolai tanári állás illetné meg.

A középiskoláknál sem jobb a helyzet. A 197 középiskolát ebben a tanévben 119,236 tanuló látogatja, köztük 1070 magyar, ami 2899-cel kevesebb, mint amennyit számaránya szerint várni lehetne. Ennek jórészt az a magyarázata, hogy a nemzeti kisebbségeket a közpályákról szinte maradéktalanul kiszorították, ennél fogva a felsőbbfokú tanintézetek látogatásától már anyagi szempontból is tartózkodni kénytelenek. A 4969 középiskolai tanár nemzetiség szerinti megoszlását nem közli a kimutatás, a kisebbségi tanárok arányszáma itt még kedvezőtlenebb mint az előbbieknél.

Tanítóképző 43 van, ebből egy német tanítóképző Újverbáson. Magyar tanítóképző sincsen. A tanítóképzőkben a folyó tanévben 3500 tanuló jár, tanáraik száma 469. Nemzetiség szerint megoszlásukat a kimutatás nem közli.

(Statisztikai Tudostű.)

10. **A munkaiskola Jugoszláviában.** A munkaiskola szellemének terjesztésére Belgrádban kísérleti iskola alakult, mely „I. Sándor Király” nevét viseli. Ez az elemi iskola három tagozatú: fiú, leány és vegyes osztályokkal. Az intézet adminisztráló igazgatója egy, a miniszteriumnak közvetlenül alárendelt tanfelügyelő, pedagógiai vezetője egy kiváló tanítóképző intézeti tanár. Az iskola célja a cselekedtető tanítás eszközeinek kivizsgálása és a helyesnek talált módszerek és eljárások terjesztése.

Szenes Adolf.

LAPSZEMLE.

A Magyar Paedagógia 1938. évi november—decemberi számában Madzsar Imre tanulmányát közli első helyen, melynek címe: „*A szemléletesség elméletben és gyakorlatban*”. Szótörténeti, majd ismeretelméleti szempontból veszi vizsgálat alá a szemléltetés helyes fogalmát, azután az olvasás-tanítás formáit méltatja ebből a szempontból. Nem szemléletes tanítás nincsen, mert a tanítás mindkét részről gondolkozást kíván, s gondolkozás valamilyen szemléletesség nélkül nincsen. A hiánytalan szemléletesség követelményével szemben csak három körülmény adhat mentességet, a tanítás külső föltételei, a tanítás tárgya és a tanítás foka. A szemléletességre legnagyobb szükség van az alsó fokon, míg a főiskolai fokon jelentősége és alkalmazása kisebb. A helyi körülmények és a szertári állomány is fölment gyakran a teljes szemléletesség alól (falusi iskolában az oroszánt szemléltetni). Tárgyi föltétele is van. Természetrajzban inkább szerepelhet, mint pl. a mennyiségtanban. A szemléltetésnek több foka van. Önkénytelen figyelem irányul a tárgyra a maga természetes környezetében. Erre a tényre mi hívjuk fel a figyelmet a környezetben. A környezet megismerése előtt felhívjuk a figyelmet. Környezetből kiszakítva a tanteremben szemléltetünk. Nem a tárgyat, csak színes, vagy fekete-fehér képét mutatjuk be a tárgynak. Ezek azonban mind külső szemléletek. A belső szemlélet létrejöhet külső szemlélet alapján, vagy leírás és előadás útján. Ez utóbbi leginkább a történelemben szerepel. Miután a szemléletességnak az alsó fokon (elemi iskola) van legfontosabb és nélkülözhetetlen szerepe, ennek sajátos tárgyát, az olvasás-tanítást veszi vizsgálat alá. Ennek alapja lehet a környezetéből kiszakított hang, az értelmes szó, a mondat és a mondás. A mondat színezet nélküli. A mondás a mondhatnak a maga élőnyelvi környezetében való hangléjtése. Az olvasás-tanításnak csak ez lehet kiinduló alapja, s ezért a fonomimika nem végső állomás az olvasni tanítás fejlődésében.

Námesy Medárd „*Prohászka pedagógiája*” címen fűzi gondolatait a nagynevű püspök felfogásához. Egy hivatása magaslátán álló tanári lélek szól hozzánk. Felhívja figyelmünket, hogy a régi iskola tanárai, kiket ma szeretnek túlhaladottnak tekinteni, mily erős és hatásos nyomokat véstek tanítványaik lelkébe. Nem lehetett tehát a régi tanárok eljárása, nevelés-tanítása rossz. Örömmel idézi Balassa Brunó szavait, hogy „a régi pedagógiából minden értéket igyekszünk átmenteni.” Elismeri, hogy a régi taná-